

Ranko Pavleš, Podravina u srednjem vijeku. Povijesna topografija srednjovjekovne Gornje Komarnice (ludbreška, koprivnička i đurđevečka Podravina), Meridijani, Koprivnica, 2013., 271 str.

IVAN VALENT

Zrinski trg 3

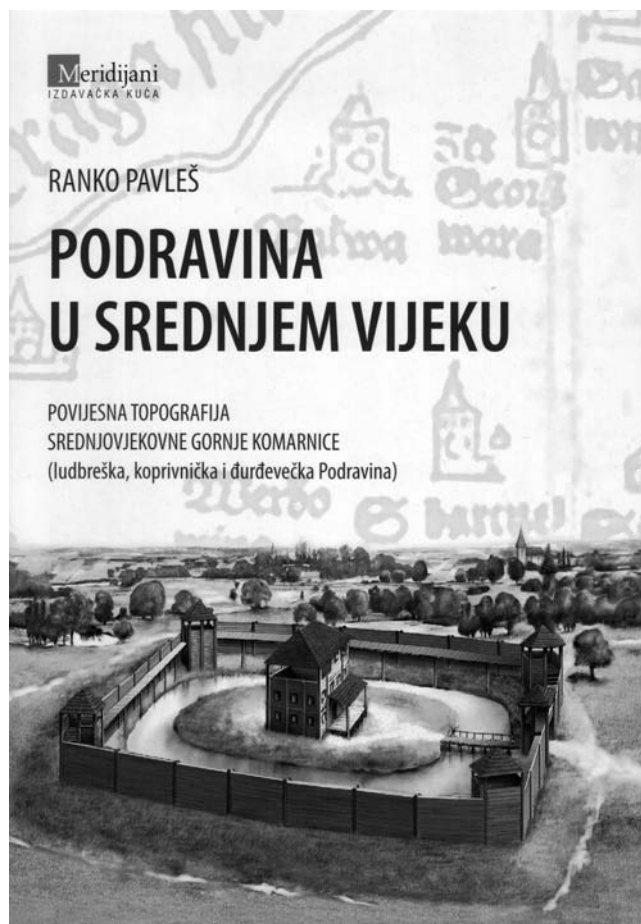
HR – 48 000 Koprivnica

U izdanju izdavačke kuće Meridijani, u 2013. godini izašla je knjiga autora Ranka Pavleša *Podravina u srednjem vijeku*. Djelo se bavi srednjovjekovnom topografijom Podravine, tj. prostorom koji je obuhvaćao srednjovjekovni kotar Gornja Komarnica, i to u razdoblju između 13. i prve četvrtine 16. stoljeća.

Značajno je napomenuti kako je knjiga koncipirana kao nastavak i nadogradnja autorova prvog djela *Koprivničko i đurđevečko vlastelinstvo* te kako navedena dva vlastelinstva čine okosnicu i ove publikacije. Prigodom obrade, autor poglavlja naslovljuje sukladno nazivima vlastelinstava i posjeda ili ih grupira prema zemljopisnom položaju, obrađujući ih, kako sam kaže, uglavnom od zapada prema istoku. Unutar svakog od njih navodi kratku povijest, spominjanje u različitim ispravama, vlasnike, naselja te ostale objekte koji se nalaze u njihovom sastavu. Na kraju, na temelju obrađenih isprava i prezentiranih podataka, za svaki od posjeda ili vlastelinstava autor iznosi pretpostavljene međe. Knjiga je popraćena s nekoliko desetaka tabela i karata koje je autor sam izradio, te mnoštvom različitih slika, karata i crteža koje su preuzete iz drugih izvora.

U uvodu (7-9) nas autor upoznaje s geografskim prostorom dijela Podravine koji je obrađivao te predstavlja metodologiju obrade prikazanih podataka. Navodi način na koji je koristio i preuzimao podatke i izvore za svaki od posjeda te opisuje način korištenja terminologije koju je primijenio za različite tipove naselja i utvrda. Unutar još jednog uvodnog poglavlja pod nazivom *Kotar Komarnica* (11-15), autor daje kratak osvrt o kotaru, upravnim i teritorijalnim jedinicama koje su mu prethodile te njihovoj organizaciji.

Obradu vlastelinstava i posjeda započinje s poglavljem *Ludbreško vlastelinstvo* (17-33), navodeći u početku njegovu kratku povijest. U nastavku piše o gradu Ludbregu te istoimenom trgovištu, kaštelu, 35 sela, trima crkvama, franjevačkom samostanu te osta-

lim pripadnostima u koje ubraja patronat nad crkvom, prijelaz preko rijeke Drave, dvije mitnice (manji prijelazi) preko Bednje i Plitvice, manji otok te ribnjake.

Iduće poglavlje naslovljeno je *Vlastelinstvo Bednja Sveti Petar i posjed Kapela* (34-46). Na početku autor opisuje nastanak vlastelinstva, a zatim i njegovu strukturu. Prezentira položaj njegova sjedišta, 11 sela, crkvu te prijelaz na Dravi koji mu pripadaju. Opisuje i situaciju na vlastelinstvu u razdoblju ranog novog vijeka.

Naredna dva manja poglavlja odnose se na *Posjed Slanje* (47-52) te imanje *Herbotija* (53-59). U njima autor navodi njihove vlasnike, pretpostavljene i potvrđene međe, te nabraja sela i crkve koji su nalazili unutar njihova posjeda.

Poglavljje *Rasinjsko vlastelinstvo* (60-83) Ranko Pavleš započinje sa smještajem vlastelinstva u prostor i popisom istraživača koji su o njemu dosad pisali. Piše o izvadcima iz povijesti vlastelinstva koji su povezani s njegovom topografijom te o naseljima i objektima koji se unutar njega nalaze. U njih ubraja naselje Rasinju koje je sjedište vlastelinstva, utvrdu Opoj grad, tri kaštela, trgovište, četiri crkve, kapelu te 52 sela. Navodi i ostale pripadnosti vlastelinstvu poput prijelaza i malti, vinograde, ribnjake i mlinove. Na kraju daje kratak opis situacije unutar vlastelinstva u razdoblju ranog novog vijeka.

U poglavlju *Mali posjedi sjeverozapadnog djela komarničkog kotara* (84-109) obrađena su 34 manja posjeda za koje su prikazani podaci o spomenu, vlasništvu te relativnom položaju.

Poglavljje *Koprivničko vlastelinstvo* (110-136) jedno je od dvaju središnjih dijelova ove knjige. Na njegovu početku autor donosi dio njegove povijesti koji se odnosi na topografiju. Iduća cjelina odnosi se na naselja/posjede vlastelinstva koji se spominju u ispravi (darovnici) iz 1477. godine. Unutar njega opisuje kastrum/kaštel koji je središte uprave vlastelinstva, trgovište i grad Koprivnicu, tri crkve, franjevački samostan, četiri kapele te 26 sela. Nakon prikaza navedenih, dotiče se novovjekovnih toponima s područja vlastelinstava za koje pretpostavlja da bi mogli biti srednjovjekovni. U nastavku navodi položaje vinograda te opisuje ceste na vlastelinstvu. Kratko se referira na potok Koprivnicu, a poglavljje zaključuje s organizacijom i strukturom vlastelinstva te njegovim međama.

Đurđevečko ili đurđevečko - prodavizko vlastelinstvo (137-201) započinje s poviješću vlastelinstva. U nastavku su naselja/posjedi vlastelinstva grupirani u dva dijela - *prodavizki* i *đurđevečki*. Unutar *prodavizkog* dijela opisan je kaštel, trgovište, pet crkava, kapela te 60 sela. Na početku đurđevečkog dijela prezentirana su naselja i objekti koji se spominju u već spomenutoj ispravi iz 1477. godine, nakon čega slijede posjedi koji

su bili dio đurđevečkog vlastelinstva, a nisu iskazani u popisima iz 1439. i 1477. godine. Unutar prvog dijela autor donosi podatke o gradu Đurđevcu te istoimenom selu i trgovištu, trima crkvama te 42 sela, dok je unutar drugog dijela prikazano 20 sela. Nakon navedenih dvaju popisa Ranko Pavleš navodi i pojedine posjede koje su neki vlasnici đurđevečkog vlastelinstva držali u Hrvatskoj, a nisu spadali pod grad Đurđevac. Kao i u slučaju koprivničkog vlastelinstva, donosi popis i rekonstrukciju cesta, malta, dravskih prijelaza i mostova na vlastelinstvu, navodi novovjekovne toponime koji bi se mogli dovesti u vezu sa srednjim vijekom te piše o organizaciji i strukturi te međama vlastelinstva.

Nakon opširnih dvaju poglavlja, u poglavlju *Sveti Ladislav i sveti Mihalj* (202-210) autor opisuje dva istoimena posjeda zagrebačkog biskupa u Podravini. U sklopu imanja Sveti Ladislav opisuje njegov teritorij, trgovište te istoimenu crkvu, dok u slučaju Svetog Mihalja opisuje posjed i crkvu.

U poglavlju *Mali posjedi sjeveroistočnog djela komarničkog kotara* (211-237), kao i u poglavlju o manjim posjedimana sjeverozapadnog dijela kotara, opisano je 28 manjih imanja na tom prostoru s podacima o spomenu, vlasništvu te njihovom relativnom položaju.

Nakon opisanih naselja u manjem je poglavlju *Ceste na području Gornje Komarnice* (238-239) napravljena manja sinteza puteva koje je autor kroz rad navodio. Uz *Sažetak i zaključke* (241-245), knjiga sadrži popis literature i izvora te abecedarij mjesnih i osobnih imena.

Ono što ovu knjigu čini posebnom jest velika količina podataka koje je autor po prvi puta uspio skupiti i obraditi na jednom mjestu te prikazati na konkretan i sažet način. Obrađujući veliku količinu manjih naselja koja su pripadala vlastelinstvima, Ranko Pavleš izradio je izvrsnu osnovu za daljnja proučavanja tih malih srednjovjekovnih sela i imanja koja su danas izgubljena u zapisima i poljima. Kao takva, knjiga predstavlja nezaobilaznu literaturu svakom daljnjem istraživaču koji će se baviti prostorom Podravine, a pogotovo arheolozima čija bi istraživanja mogla dodatno potvrditi navedene postavke o položajima tih naselja/sela te ih pokušati ubicirati u prostoru.